În frumoasă zi de Rusalii, caldă şi senină, am trecut din nou peste Tisa.
La orele amiezii, în PTF Sighet- Slatina, erau la datorie doar poliţiştii de frontieră şi vameşii, iar dincolo, vameşii şi grănicerii ucraineni.

În zi de mare sărbătoare, lumea era la biserică, nu la lucru, pe pod! Doar invitaţii şi parte din cei care au neamuri la Biserica Albă erau în trecere pe aici, spre Festivalul regional al creaţiei populare româneşti din Transcarpatia. Un festival anual itinerant, ajuns la ce-a de-a XX-a ediţie, dacă luăm în calcul şi primele ediţii în care festivalul s-a numit "Mărţişorul".
Străbătând pe jos drumul de la Sighet la Slatina, i-am văzut trecând pe vicepreşedintele CJ Satu Mare, pe directorul Centrului Creaţiei de acolo, pe primarul Sighetului, Eugenia Godja, municipiu aproape înfrăţit cu oraşul Slatina (Solotvino), pe Gheorghe Turda, sigheteanul octogenar născut la Biserica Albă, pe universitarul clujean Nicolae Hodor, pe directorul Casei de Cultură din Sighet, Vasile Muste, pe îndrăgita solistă de muzică populară, Anghelina Lungu-Timiş, consilieri locali din Sighet , pe prof. Dumitru Coreniuc, huţul din Bistra, pe primarul din Vadul Izei, pe directoarea Casei de Cultură din Negreşti etc.
Pe şosea, nici un localnic. Magazinele sunt închise. Pe terasă la "Maramureşul", câţiva muşterii, la o bere. Doi boschetari deja lălăiau.
Am vrut să merg pe jos , vreo 4 km, din Slatina până la Biserica Albă, să refac drumul copilăriei străbătut la pas prin anii ‘60, între cele două aşezări.
Slatina, oraşul minier de pe un bulgăre de sare, are centrul vechi neschimbat. Aproape toate casele sunt aceleaşi şi la fel ca în urmă cu 4-5 decenii. Şi drumul a rămas de atunci, pavat cu piatră cubică, dar denivelat din lipsă de meseriaşi. Şi bariera tot acolo e şi parcă şi trenurile sunt tot alea. Lipseşte doar marfarul cu 40-50 de vagoane, care trecea de două ori pe zi prin Slatina spre Rahău şi mai departe prin România (Câmpulung la Tisa, Sighet, Valea Vişeului). Îmi era dor să privesc Sighetul de pe dealul Sighetului, cum îi zic localnicii dâmbului pe care suie şoseaua. De acolo se vede şi azi aceeaşi panoramă a oraşului, azi municipiu, din stânga Tisei. Din stânga Tisei, de unde priveam în copilărie, prin gardul de sârmă ghimpată dâmbul şi maşinile şi casele şi oamenii din Ucraina, care vorbeau româneşte. Mai exact din Rusia, pentru că aşa îi ziceam noi fostei URSS, cu care ne învecinam la nord. O ţară în care am ajuns odată traversând pe jos podul de cale ferată îngustă Sighet- Biserica Albă şi altă dată cu trenul, Sighet-Suceava-Cernăuţi- Slatina.
Asta povesteam cu Gheorghe Opriş, preşedintele primei Asociaţii social culturale a românilor din Transcarpatia, "George Coşbuc", care a organizat primele ediţii ale acestui festival, pentru

aprobarea căruia Vasile Ona Jotu a făcut multe deplasări pe la oficialităţile statului ucrainean.
În zona din care se vede foarte bine Sighetul fără gropi, fără băltoace, s-a ridicat o benzinărie şi un restaurant. Dar n-am observat vreodată un maramureşean,un sighetean, să facă 20 de metri spre marginea de sud a parcării, să vadă oraşul cu splendorile sale, inclusiv sub luminile nopţii. Toţi se grăbesc să facă plinul în rezervor sau burdihan şi viso!
Continuând drumul, mi-am amintit că de Paşti, am fost aici cu un francez născut la Sighet. După ce a văzut toată minunăţia oraşului în care a copilărit, a intrat în restaurant întrebându-mă cum se zice pe ruseşte la bere. I-am spus să o întrebe pe ospătară, în limba română. Aceasta i-a răspuns: de care vreţi?
Coborând panta pe marginea şoselei pe care se circulă în draci, am ajuns la prima uliţă, care ducea cândva spre podul de la Cămara. Acolo, era hăt de mult, un bold, de unde cu o rublă îmi cumpăram un kil de bomboane , iar mai apoi două pacuri de ţigări. Azi, acolo tronează statueta Sfintei Fecioare, loc de închinăciune. Reamintesc:în Biserica Albă, ca de altfel în întreaga Uniune, până la venirea lui Gorbaciov, religia nu era văzută cu ochi buni. De aceea au proliferat clandestin sectele religioase. Cei care nu au apucat să devină neo-protestanţi, au trecut după 1989, cu toţii la cultul greco-catolic, aşa cum au fost strămoşii besermenilor înainte de ocupaţia sovietică.
Pe şoseaua şerpuită, doar curbele au rămas aceleaşi şi o casă sau două, din lemn, păstrate ca amintire. Majoritatea construcţiilor din beton, cărămidă, inox, marmură sunt realizate după 1970, dar în fiecare curte vezi înnoiri, renovări, refaceri. Dacă unul şi-a tras gard de argint, vecinul îl face din aur. Dacă unul are vilă cu 12 camere, celălalt îşi face cu 20. Secretul bunăstării românilor din Biserica Albă este nu numai hărnicia bărbaţilor, care au trudit ani mulţi prin Siberia şi întinsa Rusie, dar şi spiritul de negoţ al femeilor. Unele din ele au făcut bani buni din schimbul de mărfuri dintre orient şi occident sau din comercializarea seminţelor de floarea soarelui sau dovleac pe pieţele din Moscova sau Siberia, pe un frig de minus 30 de grade, adesea.
Pe primărie, sunt arborate drapelele naţionale ale Ucrainei şi României, populaţia fiind aici de 99 procente românească. Lângă Şcoala de gradele 1-3 cu predare în limba română, tronează bustul lui Mihai Eminescu. Şcoală pe are nu mi-o mai amintesc din exterior, dar ştiu că am frecventat-o vreo 3 zile, când eram printr-a VI-a, cu prietenul de atunci, Mihai a Hâdului. După oşcolă, umblam după fete şi dohăneam ca feciorii. M-am îndrăgostit atunci de colega noastră, frumoasa Mariana Negruţului, dar cred că ea n-a aflat niciodată!
În faţa Centrului multicultural, maşini parcate în păr. Lume, lume. Primarul Gheorghe Berinde abia reuşea să-şi întâmpine oaspeţii, că atât de mulţi au venit. Tăţi huc, deodată.
Scena în aer liber era flancată de cele două drapele naţionale, inspirat reconstituite pe două panouri imense ce mascau astfel ruina nouă din spate.
Copiii de grădiniţă şi cei din ciclul primar , îmbrăcaţi în straie tradiţionale maramureşene au deschis festivalul cu un montaj dedicat mărţişorului şi mamei, semn că în martie, "Mărţişorul besermenilor" nu s-a mai ţinut din lipsă de piţule.
În tabloul următor, s-au adresat mulţimii oficialii din Ujgorod, Rahău, Teceu, primarii români şi cei din stânga Tisei.
Printre corturi, la tarabe: spectatorii care n-au mai încăput pe bănci. Cu o ureche ascultau comesenii, cu alta cântăreţii de pe scenă. Cu un ochi se uitau într-acolo şi cu altul la votcă sau zacuscă (ceva de îmbucat). Localnicii povesteau de Siberia sau de stagiul militar făcut la sovietici.
Aproape 3 ore, au evoluat în faţa noastră formaţiile artistice ale şcolilor româneşti din Biserica Albă, Slatina, Apşa de Jos, Apşa de Mijloc, Strâmtura, Topcina, Plăiuţ, Bouţul Mic, Cărbuneşti,

Dobric, Bouţul Mare, dar fi ansambluri ucrainene din Bocicoi şi Rahău. Din stânga Tisei au cântat Anghelina Lungu-Timiş, Ani Ardelean ş.a.
Gheorghe Opriş îmi spunea că Centrul Regional de Cultură pentru minorităţi Naţionale Ujgorod a contribuit cu aproape 7 mii de griveni la susţinerea acestui festival, prin Asociaţia "Coşbuc":afişe, invitaţii, premii(3 video-playere, 5 expreso-cafea, 7 ceainice).
Aici i-am întâlnit şi pe ceilalţi 2 preşedinţi, dr. Ion M. Botoş şi dr. Vasile Iovdi, pe Elvira Chilaru de la Televiziunea Ujgorod, dar şi alţi foarte mulţi prieteni. Directorul Şcolii din Bouţul Mic, tot Gheorghe Opriş îl cheamă, mi-a prezentat o elevă, viitoare speranţă a cântecului popular maramureşean, despre care voi scrie separat.
Dintre prieteni am fost răpit de Anghelina Lungu şi Vasile Muste, care m-au recuperat de pe drumul principal pe care încercam să-l parcurg pe jos şi în sens invers. Mai ales că ploaia s-a speriat şi a fugit pe păduri, să spele rusalcele.
Acasă, la familia Gheorghe Buga, unde găzdoaia este o veche admiratoare şi prietenă a Anghelinei, am aflat că domnul şi feciorul au lucrat cândva în Krasnodarsk, la marginea lumii. Acum feciorul e stabilit la Moscova şi nu vrea să vină acasă, mai cu seamă că soţia sa e procuror, acolo.
În timp ce noi povesteam, femeile roboteau prin bucătărie. Ştiam că în dreapta Tisei, nu se pune nimic pe masă, înainte de mâncare. Şi am zis cu voce tare:mi-e sete. Pot bea şi înainte de mâncare. Ileană, adu o bancă! Zice soţul. Dar eu ştiam că în bancă nu se ţin lichidele la care visam. Aşa că, am primit din bancă (borcan mare) un pahar de compot!
Asta, ca aperitiv pentru şoferi.
Numai că şofer era Vasile Muste, poetul.

Florentin Nasui

Graiul Maramuresului